

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א לפרשת תולדות תש"פ¹ "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם"

"תתן אמת ליעקב"

התורה אומרת על עשו: "וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדָע צִיד, אִישׁ שָׂדֶה" (בראשית כה, כז). מהו "איש שדה"? - מסביר רש"י: "אדם בטל, וְצוּדָה פְּקֻשְׁתּוֹ חֵיוֹת וְעוֹפוֹת". אבל לא רק חיות ועופות עשו צד. רש"י אומר, "איש יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו: אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות". עשו צד את אביו בפיו ומרמה אותו, ואילו "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֲהָלִים" (שם), "פְּלֹבֹ כֵן פִּיּוֹ... שאינו חריף לרמות" (רש"י). אמנם השם "יעקב" מזכיר עקמימות וחוסר יושר, כמו "וַיַּעֲקֹב בְּנֵי זֶה פְּעֻמִּים" (שם כז, לו), וכמו "וַיְהִי הָעֶקֶב לְמִישׁוֹר" (ישעיהו מ, ד), אבל האמת היא שיעקב הוא "איש תם", ומידת האמת היא המידה המיוחדת של יעקב אבינו - "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, כ).

גם כשיעקב נראָה הַעֲקוֹב - כשהוא הולך בדרכים לא ישרות - הוא לא עָקוֹב באמת ח"ו, אלא ישר שבישרים. כי כל שלשת האבות נקראו ישרים (ע"ז כה, א), ובכלל זה גם יעקב². הפסוק אומר, "עַם נָכַר תִּתְּבָר וְעַם עֲקָשׁ תִּתְּפֹל" (שמו"ב כב, כז). כשמתעסקים עם אדם לא ישר, מוכרחים לפעמים ללכת בדרכים פתלתלות ולא ישרות, כדי לא ליפול ברשתו, ובנסיבות כאלו - זהו היושר, וזוהי הישרות! כשאמא אומרת לְכַנֶּה: "אחרי הלימודים תחזור ישר הביתה", היא לא מתכוונת שהבן ילך בקו ישר, שהרי אז הוא עלול לחבוט את ראשו בקיר או בעמוד חשמל, או ליפול לתוך בור ח"ו. הישרות במקרה זה היא דוקא להיות מפותל, להתאים את עצמו לעקמימות הדרך. לפנות שמאלה כשצריך לפנות שמאלה, ולפנות ימינה כשצריך לפנות ימינה. כך נוהג גם יעקב. היות ויש לו עסק עם עקשים למיניהם (עֵשָׂו, ואח"כ לבן), ממילא - "עַם עֲקָשׁ תִּתְּפֹל". הוא מוכרח להתנהג עםם שלא בישרות, כדי לא להנזק על ידם³.

קניית הבכורה ע"י יעקב אבינו - מעשה הגון וישר!

והנה, ידועים דברי הגר"א ז"ל, "שאינן השלימות [בעבודת ה'] ניכרת באדם אלא כשיש לו שתי מידות הפוכות [והוא עובד את ה' בשתי הן]... לפי שכשהאדם נוהג במידה אחת, אינו מוכרח לומר שהוא צדיק, אלא יש לומר שכך הוא טבעו, אבל כשיש לו שתי מידות הפוכות, כגון רחמניות ואכזריות, אז מוכח שהוא צדיק"⁴ (חי' הגר"א עמ"ס ברכות לג, ב ד"ה וחד אמר). מסיבה זו, מנסה הקב"ה את אברהם אבינו - שהוא עמוד החסד - בנסיבות שהם הפך מידת החסד. תחילה הוא מנסה אותו במלחמת המלכים, אח"כ מצוה עליו לשלח מביתו את הָגֵר ואת ישמעאל בנו,

שהיה אהוב עליו כיצחק (עי' רש"י בראשית כב, ב), ולבסוף הנסיון הקשה מכולם, נסיון העקדה, שבו נצטוו אברהם לשחוט את בנו לעולה לה'. מידת החסד שבאברהם מתנגדת בכל עֲצֻמְתָּהּ למעשה הזה. אבל אם כך ה' צוה - אברהם הולך לקיים את הציווי. הוא מוכיח שהוא עובד את ה', גם כשדבר ה' הפוך לגמרי למידת החסד, שהיא כל כך יסודית אצלו⁵.

בדומה לזה, גם יעקב אבינו מתנסה בפרשתנו בנסיבות שהם היפך מידתו - מידת האמת. המעשה הבעייתי הראשון שמוכח על יעקב בפרשתנו, הוא קניית הבכורה מעֵשָׂו. לכאורה קשה: האם מן היושר הוא, לנצל את מצוקתו של עֵשָׂו, שנמצא בסכנת נפשות [וְהָיָה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת... (בראשית כה, לב)], ולהסכים להצילו רק בתנאי שימכור את בכורתו? האם אין זו "סחיטה" מכוערת ובלתי הגונה?

התשובה לזה היא, שעשו כלל לא הרגיש "נסחט" בעיסקה הזו. התורה מעידה עליו: "וַיֵּאָכֵל וַיִּשְׁתֶּה, וַיִּגְמַם וַיֵּלֶךְ, וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה" (שם, לד). הוא לא אומר: "רימו אותי! סחטו אותי! נטלו ממני את בכורתי בעד נזיד עדשים!" הוא אומר: "איזה עסק טוב עשיתי! סוף סוף התפטרתי מן הבכורה!" "לְמָה זֶה לִי בְּכֹרָה" (שם, לב). הבכורה היא רק עבודת ה', עבודת קרבנות, ש"אזהרות ועונשין ומיתות תלויין בה" (רש"י שם). עשיתי אפוא עסק מצוין. גם נפטרתי מן הבכורה, וגם הרווחתי נזיד עדשים!... חז"ל מוסיפים ואומרים, שאחרי מכירת הבכורה, עשו עוד קורא לחבריו ואומר להם: 'תראו את הטפש הזה! נתן לי נזיד עדשים בלא שקיבל שום תמורה ממשי' (ב"ר סג, יט). אין לו שום הערכה לבכורה ולעבודת הקרבנות, והוא שמח להיפטר מכל הענין ולמסור אותו ליעקב. אחרי שנים רבות הוא כבר מבין יותר, ומתחיל להצטער. "וַיַּעֲקֹב בְּנֵי זֶה פְּעֻמִּים, אֶת בְּכֹרְתֵי לֶקַח חַ, וְהָיָה עֲתָה לְקַח בְּכֹרְתֵי" (בראשית כז, לו). אבל זה היה עשרות שנים אחר כך⁶. בינתיים - לא חסרה לו העבודה. כרגע - "וַיִּבְּזוּ עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה". לא אכפת לו ממנה. אין כאן אפוא מהלך של ניצול שעת מצוקה של עֵשָׂו. עֵשָׂו מוכר את הבכורה בלב שלם ובנפש חפצה, בלא שום אונס כלל.

יותר מכך: לא רק שאין כאן ניצול כפוי של עֵשָׂו, אלא גם אליבא דאמת אין לעֵשָׂו כל הפסד ממכירת הבכורה. מי שאינו מאמין בעבודה, אין טעם שיתעסק בה. היא לא תביא לו תועלת. מי שמאמין בעבודת ה', עבודת ה' תביא לו תועלת. הוא יעשה אותה כפי הדינים שלה, והיא תביא לו תועלת. אבל מי שלא מאמין בעבודת ה', היא לא תביא לו שום תועלת. מה מפסיד אפוא עֵשָׂו ממכירת הבכורה? - כלום! ממילא נמצא, שיעקב לא רק שלא "סחט" את עשו בשעת מצוקה, אלא גם לא הזיק לו במאומה במה שלקח

ממנו את הבכורה. בקיצור, אין במעשה הזה ולא כלום כדי לסתור את מידת האמת של יעקב.

נטילת הברכות מעשו - באיזה היתר?

והנה, למרות שעשו אינו מאמין ואינו מודה בעבודה, אבל יש דבר שעשו כן מאמין וחפץ בו. בברכה של יצחק אבינו הוא מאמין וחפץ. הוא מבין שיצחק הוא צדיק ונביא וקדוש, ושברכתו שווה הרבה. לכן אכפת לו מאד לזכות בברכה הזו, וכשהוא מאבד אותה - הוא צועק "צַעֲקָה גְדֹלָה וּמְרָה עַד מְאֹד" (שם, לד). ממילא קשה: בשלמא מכירת הבכורה - זו נעשתה מדעתו ומרצונו של עשו, וגם לא גרמה לו שום נזק והפסד. אבל נטילת הברכות - כאן הרי לא קיימים התנאים האלו. מהו אפוא ההיתר של יעקב אבינו לנהוג כאן ברמאות, כדי לזכות בברכות לעצמו?

נראה שהתשובה לדבר היא זו: מה היה קורה, אם ח"ו עשו הוא זה שהיה מקבל את הברכות? - יצחק היה אומר לו "הֲנִיָּה גְבִיר לְאֶחָיִךְ" (בראשית כו, כט), יעקב היה נעשה עבד שלו, ולא היה יכול לקבל את התורה, [כי הקב"ה רוצה שנהיה עבדים לה', "עֲבַדְתִּי הֵם - ולא עבדים לעבדים" (ב"מ י, א)], ובלי קבלת התורה - אין קיום לעולם. הרי "התנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם: אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו - אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו" (שבת פח, א). ממילא, כשיעקב לוקח את הברכות לעצמו, הרי לא רק הצלה ליעקב יש בזה, אלא גם לעשו. כי אם העולם יחזור לתוהו ובוהו, אין עשו! וגם אחרי שהעולם לא חזר לתוהו ובוהו, מי היה זוכר היום את עשו, לולא תורתו של יעקב? רק בגלל תורתו של יעקב זוכרים היום את עשו! זוהי אפוא הצלה לעשו, שיעקב לוקח לו את הברכות. גם אם הוא עושה זאת בדרכים עקמומיות, הרי הוא מציל אותו, ולא פוגע בו (חוץ ממה שיש כאן הצלה גם ליעקב).

האם רימה יעקב את לבן חמיו?

עוד שואלים על יעקב, איך זה מרמה יעקב אבינו את לבן בחלוקת הצאן? (בפרשה הבאה). יעקב ולבן מסכמים ביניהם, ש'כל שֶׁהָנָה נְקוּד וְשֶׁלֹא שֶׁיִּנְלָד בְּעֵזִים וְכֹל שֶׁהָחוּם שֶׁיִּנְלָד בְּכַבְשִׁים יִהְיֶה שֶׁל יַעֲקֹב, וְכֹל שֶׁאֵינָנו כֹּזֵה יִהְיֶה שֶׁל לֵבָן (בראשית ל, לב). מה עושה יעקב? - הולך ומציג בשקתות המים מקלות עם פצלות לבנות, כדי להשפיע על מראה הולדות העתידיים להולד (שם, לו-מב). האם אין זו רמאות? הרי מן הסתם כוונת ההסכם היתה, שרק מה ש'ינלד בדרך הטבע בצורה הנ"ל יהיה של יעקב, ולא מה ש'ינלד כן ע"י תחבולות. כיצד אפוא עושה יעקב דבר כזה, ללכת ולהשפיע באופן מלאכותי על מראה הצאן ש'ינלד? התשובה היא זו: ראשית כל, כלל לא ברור שלמקלות שהוצבו בשקתות המים היתה השפעה טבעית על מראה הולדות. רש"י מביא דעה מחז"ל, שכל העיבור של הצאן בעדרו של לבן התרחש באופן נסי. לא ע"י זכרים, אלא מהמים ש'שתו הצאן משקתות המים (רש"י שם, לח). לפי זה, ודאי אין מקום לטעון, שיעקב זכה בצאן ברמאות. שהרי הכל התרחש בדרך נס, ולא כתוצאה טבעית ממעשהו של

יעקב.

אבל גם אם נאמר שהיה כאן מהלך טבעי, שבדרך הטבע צאן שרואים מקלות בצורת עקודים יולדים ולדות עקודים, מ"מ עדין לא היה כאן אלא נס. מדוע? שהרי יעקב אומר ללבן: "עֲבַדְתִּיךָ... שֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאֲנֶיךָ, וַתְּחַלֵּף אֶת מִשְׁכְּבִי עִשָׂו בְּיָמַי" (שם לא, מא). כלומר, במשך שש השנים בהן עבד יעקב עבור הצאן, שנה לבן את תנאי החלוקה, מנקוד לטלוא ומעקודים לברודים, מאה פעמים! [כי 'עשרת מונים' פירושו 'עשר פעמים עשר' (ב"ר עג, ט)]. נעשה א"כ חשבון: תקופת העיבור של בהמה דקה היא חמישה חודשים (בכורות ח, א). הרי, שבמשך שש שנים (שהם שבעים ושנים חדשים), אין מקום ליותר מארבעה עשר מחזורים של עיבור ולידה של הצאן. אם במשך ארבעה עשר המחזורים הללו, לבן מספיק לשנות את התנאים מאה פעמים, נמצא שבתוך כל מחזור של עיבור ולידה, שינה לבן את תנאי חלוקת הצאן כמה וכמה פעמים! אם כן, גם אם בהתחלת מחזור העיבור דיברו על עקודים, אין שום ראייה מזה שגם בסוף המחזור תהיה המשכורת עקודים. יכול להיות שבסוף המשכורת תהיה דווקא נקודים או ברודים. וא"כ מה ישפיעו המקלות?... יעקב עדיין זקוק לנס כדי שהולדות הנולדים יהיו מתאימים לתנאי האחרון של לבן! כל ענין המקלות היה אפוא בלתי טבעי. אין שום קשר בין המקלות שהיו בהתחלה, ובין מה שהצאן יולדות בסוף. ממילא אין שום רמאות במה שיעקב שם את המקלות.

מדוע א"כ שם יעקב את המקלות האלו? אולי בשביל זה גופא, לגרות את לבן להחליף את המשכורת. עכ"פ, המקלות לא השפיעו כלום. לָבָן עֲצָמוּ הוּא זֶה שֶׁקִּבַּע מֵהַ יָלְדוּ הַצֹּאֵן, וְלֹא הַמְקָלוֹת. "אִם פֹּה יֵאמְרוּ: 'נְקָדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ', וְיִלְדוּ כָּל הַצֹּאֵן נְקָדִים. וְאִם פֹּה יֵאמְרוּ: 'עֲקָדִים יִהְיֶה שְׂכָרְךָ', וְיִלְדוּ כָּל הַצֹּאֵן עֲקָדִים" (בראשית לא, ח). בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים... [למרות שלבן לא היה כל כך צדיק...]. יעקב לא השיג א"כ את הצאן ברמאות, אלא ע"י נס מן השמים. כך היה רצון ה'.

יעקב עובד עם לבן בנאמנות

דוקא בענין הצאן, רואים עד כמה נהג יעקב בישרות עם לבן. יעקב אומר לרחל וללאה: "וְאֶתְנָה וְיִדְעָתָן, פִּי בְּכָל פְּחִי עֲבַדְתִּי אֶת אֲבִיכֶן" (בראשית לא, ו). יעקב עבד את לבן בכל כוחו, בלי "חכמות" ובלי רמאויות. אחרי שלבן נותן ליעקב את רחל, אומרת התורה: "וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שִׁבְעַת שָׁנִים אַחֲרֹת" (שם כט, ל). לכאורה יש כאן סתירה: "עוד" - משמע שהיו דומות לראשונות. "אַחֲרֹת" - משמע שהיו שונות מהראשונות. איך יתכן? - תלוי מאיזה צד מסתכלים. מצדו של יעקב - הן שוות לראשונות. "מה ראשונות באמונה, אף האחרונות באמונה" (רש"י שם). אבל מצדו של לבן - הן אחרות. הראשונות היו ביושר, והשניות ברמאות (ע"י רש"י שם).

אחרי שבע שנים אלו, ה"אחרות", יעקב עובד אצל לבן עוד שש שנים נוספות (שם לא, מא), ובשנים אלה מחליף לבן את משכורתו של יעקב "עֲשָׂוֹת מְנִים" (שם). כפי שהזכרנו, הכוונה היא למאה פעמים! ובכל זאת יעקב ממשיך

רק צדיק. אלא שליצחק יש טעות. עֲשׂו מרמה את יצחק במשך שנים, שואל אותו כיצד מעשרין את המלח ואת התבן, עד שיצחק סבור שעֲשׂו מדקדק במצוות יותר ממנו (ע"י רש"י בראשית כה, כז), ולכן החליט לברך את עֲשׂו הצדיק. אלא מה? יעקב יודע, שהאמת היא שאין בעולם בריה בשם "עֲשׂו הצדיק"! עוד יודע יעקב, שאם יצחק אביו היה יודע מי הוא באמת עֲשׂו, הוא לא היה רוצה כלל לברך את עֲשׂו (על כל פנים לא בברכות שיעד לו), אלא את יעקב. כיון שכך, מדבר יעקב עם יצחק ע"פ המושגים שלו (של יצחק), ואומר לו: "אֲנִי עֲשׂו בְּכֶרֶךְ! אני הוא האדם, אשר זהה ל"עֲשׂו בְּכֶרֶךְ", כפי שהוא מצטייר בדמיונו, ואשר אותו אתה חפץ לברך (ע"י מכתב מאליהו ח"א עמ' 96-94).

נמצא, שהתשובה שיעקב נותן ליצחק אביו היא תשובה אמיתית מאד, בלי שום שקר כלל. יעקב פשוט התעלם מן ההנחה השגויה של יצחק, שעֲשׂו הוא הבן הצדיק יותר, והוביל את אביו אל המטרה אליה שאף - לברך את הצדיק יותר מביין בניו, הלא הוא יעקב. אמנם בזוהר מבוואר, שבשעה שיעקב אמר ליצחק "אֲנִי עֲשׂו בְּכֶרֶךְ", הוא התכוין לומר: "אני מי שְׂאֲנִי, וְעֲשׂו הוא בכורך" (זוהר ח"א קסז, ב; וכעין זה פ"י גם רש"י בראשית כז, יט), אבל ודאי אין כוונת הזוהר לומר, שכוונה כזו מצילה את הדברים מלהיות דברי שקר, שהרי דברים שבלב אינם דברים, והכל הולך אחר הפה¹⁰. כוונת הזוהר היא רק לומר, שיעקב השתדל לנסח את דבריו כך, שגם באופן חיצוני תהיה אפשרות לדבריו להתפרש כדברי אמת. הוא מנסה להתרחק עד כמה שאפשר מן השקר, ולכן פִּינּוּ בלבו כך, כדי שהשקר יהיה שקר רק בתשעים ותשעה אחוזים, ולא במאת האחוזים. אבל התירוץ האמיתי הוא כפי שהסברנו, שהדברים הם דברי אמת, כיון שכוונתו של יצחק היא לברך את הצדיק שבין שני האחים, ולכן מזדהה יעקב לפני יצחק כ"עֲשׂו בְּכֶרֶךְ", שהוא האדם שסבר יצחק בטעות לצדיק יותר¹¹. נמצא, שלא יעקב הוא זה שרימה את אביו בכל הפרשה הזו, אלא עֲשׂו הוא זה שרימה אותו, כשהתחזה לפניו כצדיק יותר מיעקב. ממילא אין ליעקב ברירה, אלא לנקוט בדרך של "עם עֲקֵשׁ תִּתְּפֹל", וגם זה - רק על פי נבואה.

יצחק לא הבין באותו רגע את עומק הדברים שאמר לו יעקב. אבל אחר כך, כשהאמת אודות עשו מתגלה לו, כשהוא רואה גיהנם פתוחה מתחת לעֲשׂו (ע"י רש"י שם, לג, ו'גור אריה' שם), הוא מבין שיעקב צדק. הוא היה ראוי לקבל את הברכות, ולא עֲשׂו. והראיה, שברגע שנודע ליצחק שיעקב רימה אותו, הוא לא אומר: 'אוי, טעיתי! אני מתחרט! מקח טעות! להפך! הוא אומר: "גם פְּרוּךְ יִהְיֶה" (שם). טוב שיעקב קיבל את הברכות. יצחק אף מברך אותו אח"כ בברכות נוספות: "וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ... וַיֹּאמֶר לוֹ... אֶל-שְׂדֵי-בְּנֵי אֶתְנָן... וַיִּתֵּן לָךְ אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ לָךְ וְלְזֶרְעֶךָ אֶתְנָן" (שם כה, א-ד). הרי שיצחק מברך את יעקב גם כשיודע שיעקב הוא זה שניציב לפניו. בהתחלה סבר יצחק שעֲשׂו הוא הבן הצדיק, הממשיך את דרכו אברהם אבינו, ולכן רצה לברך את עֲשׂו. אבל לבסוף, כשהוא רואה שאך מקח טעות היה כאן, הכל בא על תיקונו: יעקב הוא זה שהתברך, והוא זה שצריך להתברך,

לעבוד בנאמנות. מה שלבן מרמה - שירמה. אני צריך להיות ישר. "טְרַפָּה לֹא הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ, אֲנִי אֶחְטֹנָה, מִיְדֵי תְּבַקְשָׁנָה, גִּנְבֹתִי יוֹם וּגְנֹבֹתִי לַיְלָה. הִיִּיתִי בַיּוֹם אֶכְלָנִי חֶרֶב וְקֶרַח בְּלַיְלָה, וְתִדְדַד שְׁנֵתִי מֵעֵינָי" (שם, לט). נאמנות עד הסוף. למרות שחז"ל אומרים שיעקב אמר על לבן "עם עֲקֵשׁ תִּתְּפֹל", שאם לבן מרמה, מותר גם לו להתנהג עמו ברמאות ובדרך פתלתלה (ב"ב כג, א), אבל את זה יעקב אמר רק כדי למנוע את הרמאות של לבן. כשלבן רוצה לרמות את יעקב ולתת לו את לאה במקום רחל, למרות שההסכם ביניהם היה "אֶעֱבֹדְךָ שְׁבַע שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתֶךָ הַקֶּטָּנָה" (בראשית כט, יח), יעקב מתיר לעצמו להתנהג עם לבן ברמאות, כדי למנוע מלבן לעשות כן (ע"י ב"ב שם). [אלא שלמרות זאת לא הצליח להתגבר עליו בענין זה]. אבל סתם כך, גם עם אדם רמאי - אין להתנהג ברמאות. צריך ללכת ביושר גם עם הרמאי הגדול ביותר⁸. ואכן, גם עם לבן הארמי והרמאי⁹ מתנהג יעקב בישרות נפלאה, ועובד אותו בנאמנות.

האם רימה יעקב את יצחק אביו?

והנה, כל מה שדברנו בענין רמאותו של יעקב מובן כל עוד יעקב מרמה את הרשעים - את עֲשׂו ואת לבן. כי "עם עֲקֵשׁ תִּתְּפֹל", וכפי שהסברנו. ואולם מה עם יצחק אבינו? יצחק אבינו הרי אינו עֲקֵשׁ ח"ו. הוא צדיק גמור. ובכל זאת, גם אותו יעקב מרמה בפרשתנו! מגיש לו אוכל ואומר: "אֲנִי עֲשׂו בְּכֶרֶךְ, עֲשִׂיתִי פֶּאֶשֶׁר דְּבַרְתָּ אֵלַי" (שם כז, יט). איך מרמה יעקב אבינו את יצחק אביו? מה ההיתר כאן?

על שאלה זו ניתן לענות בשני אפנים: תירוץ אפשרי אחד הוא, שיעקב מרמה כאן את אביו על סמך הוראה מפורשת שמקבל מרבקה אמו. ורבקה, על סמך מה היא מְצַנָּה על יעקב לעשות כן? - על סמך נבואה שקְּבֵלָה מן השמים (ע"י אונקלוס שם יג, רמב"ן שם ד, ואוה"ח שם ח). שעל יעקב לבא במרמה אל אביו, ו"להוציא" ממנו את הברכות לעצמו. [ואעפ"כ, כשהוא הולך אל יצחק, הוא הולך "כפוף ובוכה" (ב"ר סה, טו). כי כל כך הוא דבוק במידת האמת, עד שגם כשהוא אנוס לשקר על פי הדבור, הוא עושה זאת בלב שבור, לא ברצון ובשמחה].

אבל תירוץ אפשרי אחר הוא, שכלל אין כאן שקר בדבריו ובמעשיו של יעקב! כשהוא אומר לאביו "אֲנִי עֲשׂו בְּכֶרֶךְ", הוא אומר אמת צרופה, בלי שום שקר כלל! איך זה? נסביר את הדבר במשל: נניח שהשעון שעל ידי ממהר ברבע שעה (למשל: השעה היא 9:45, ושעוני מורה על השעה 10:00). ניגש אלי אדם, ושואל אותי: "מה השעה אצלך"?... מה עלי לענות לו? שהשעה אצלי היא עשר?! והרי כוונת השואל איננה לברר מה השעה אצלי, אלא לברר מהי השעה האמיתית. אלא שהשואל הניח שהשעון שלי מדויק ולכן שאל אותי "מה השעה אצלך". אם רוצה אני לענות לשואל תשובת אמת, כפי כוונתה האמיתית של שאלתו, עלי לומר לו מהו הזמן האמיתי, שאותו מעוניין השואל לדעת, ולא מהו הזמן בשעון שלי, כפי שניסח השואל את שאלתו.

זהו בדיוק מה שעושה יעקב אבינו עם יצחק. יעקב יודע שיצחק אינו מעוניין לברך רשע. יצחק אבינו מעוניין לברך

והוא זה שיצחק מברך גם הלאה, שיקבל את ברכת אברהם, את ארץ ישראל, ואת כל הדברים הטובים.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

1. לדעת הרב שליט"א, בכל פרשה בתורה יש קשר או הקבלה בין תחילת הפרשה לסופה. [הרב פרסם מאמר בענין זה בכתב העת "ירושתנו", כרך ג' (תשס"ט) עמ' קי"ח].
הקשר בפרשתנו שציין אליו הרב שליט"א - "וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק... בְּקִרְתּוֹ אֶת רִבְקָה" (בראשית כה, יט-כ) - "רִבְקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו" (שם, כח, ה).
קשר נוסף: "רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל... אַחֹת לְבִן הָאֲרָמִי" (שם כה, כ) - "לְבִן בֶּן בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אֲחֵי רִבְקָה" (שם, כח, ה).
קשר נוסף: "בְּקִרְתּוֹ אֶת רִבְקָה... מִפְּדֵן אֲרָם" (שם כה, כ) - "לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן... וַיִּלְךְ פְּדָנָה אֲרָם" (שם כח, ו-ז).
קשר נוסף: "בְּקִרְתּוֹ אֶת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל" - "וַיִּקַּח אֶת מְחִלַּת בַּת יִשְׁמָעֵאל" (שם כח, ט). הצדיק לקח צדקת, והרשע "הוסיף רשעה על רשעתו, שלא גירש את הראשונות" (רש"י שם).
2. "כל לשון עקיבה - גלגול וסבוב... עֵקֶב הָלֵב (ירמיה יז, ט), וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעָמַיִם (בראשית כז, לו), וַיְהִי עֶשֶׂה בְּעַקְבָּה (מ"ב י, יט), ענין גלגולין וסיבות. ולכן יקראו יעקב 'ישורון', כי היפך העקוב - 'משור' (רמב"ן דברים ז, יב). הרי שיעקב, למרות שמו, הוא ישר, ולכן הוא נקרא 'ישורון'.
3. ורק משום כך מותר להתנהג עם הרמאי ברמאות. אבל סתם כך - גם עם רמאי אין להתנהג ברמאות, וכמו שכתב הריטב"א: "עם נָבֵר תִּתְבָּר וְעִם עֶקֶשׁ תִּתְפַּל - פירוש, דשרי להו לצדיקי למיעבד טצדקי דאפשר להו, לאזדהורי מרמאותא דרמאי. אבל לרמויניהו במידי אחריני - אסור" (חי' הריטב"א ב"ב כג, א ד"ה א'ין). וכעין זה כתב גם המאירי (ב"ב שם ד"ה הצדיקים), וז"ל: "הצדיקים, אסור להם לילך בדרך שיהא בו שום צד של רמאות, אע"פ שאין בו גול או גנבה או רמאות גמורה. ומ"מ, אם יש להם עסקים עם בני אדם הרמאים, ומתיראין מהם שאם יהו הולכין עמם בתמימות תהא יד רמאותם גוברת עליהם - אף הם יכולים להראות עצמם כמתירים את הרצועה מעט, עד כדי שיעור שבו יהו נשמרים מהם. והוא שאמר יעקב אבינו עם לבן - אחיו אני ברמאות (ב"ב שם)". ומשמע, שיותר מזה - אסור לרמות גם את הרמאי.
4. אפשר שזו היא פשטות כוונת דברי הזוהר, שאומר: "וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם - מאי נִסָּה? כמה דאת אמרת, וְאֵל עַמִּים אָרִים נָסִי' (ישעיהו מט, כב), וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נָסִי' (שמות יז, טו), [היינו שִׁנְפָּה' הוא לשון הרמה והגבהה למעלה]. מאי קמ"ל? בגין דאשתכליל ימינא ואשתללים. הדא הוא דכתיב, 'וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם, וְהָאֱלֹקִים דִּיקָא" (זוהר ח"ג יח, א). היינו, שנסיון העקדה היה במידת הדין (וְהָאֱלֹקִים נִסָּה), וע"י שעמד בו - "אשתכליל ימינא ואשתללים". היינו, שמידת החסד של אברהם (שהיא בימין, כידוע) השתכללה ונוספה בה שלמות ע"י נסיון זה. ושלמות ושכלול אלו ניתנים להתפרש בשני אפנים: א') שע"י נסיון העקדה נתברר, שאברהם פועל במידת החסד מתוך בחירה ורצון ועבודת הנפש, ולא מחמת נטיה טבעית אוטומטית (שאו אין כאן אלא מעשה קוף בעלמא), ב') שע"י נסיון העקדה נתברר, שמידת החסד של אברהם מעוצבת ומוגבלת ע"י מידת היראה (יראת שמים). (ובלי הגבלה זו, עלולה לפעמים מידת החסד לפעול במקום שאינו ראוי, וזהו חסד דטומאה).
ואולי בגלל שנשתכללה ונשתלמה כאן מידת החסד של אברהם, ממילא - במידה כנגד מידה - גם הקב"ה נתן את שכרו במידת החסד, שישחב יצחק כקרבו ע"י שיכנס תחתיו איל (למרות שלא נשחט בעצמו), וגם לדורות יוכלו בניו להתכפר באופן זה, ע"י שיקריבו קרבן תמורת עצמם.
5. וכתב הגר"א: "זהו שנאמר בעקדה, 'עֲתָה יְבַדְעָתִי כִּי יִרְאֶה אֱלֹקִים אֶתָּה' (בראשית כב, יב). וקשה, מאי לשון 'עֲתָה יְבַדְעָתִי', והלא הוא היה צדיק גם מקודם לכן. אלא לפי שקודם לכן לא היה אלא רחמן מאד, שהיה מכניס אורחים וגומל חסדים, אבל המידה של אכזריות עדין לא היה ניכר בו, והיו אומרים שאברהם איננו צדיק גמור. אבל בעקדה שעשה מידת אכזריות גם כן, עתה נשלם וניכר שהוא צדיק גמור" (חי' הגר"א עמ"ס ברכות לג, ב ד"ה וחד אמר).
6. שהרי מכירת הבכורה היתה ביום בו מת אברהם אבינו (רש"י בראשית כה, ל) והוא בן מאה שבעים וחמש שנה (בראשית כה, ז), יצחק בן שבעים וחמש שנה (ע"י שם כא, ה), ויעקב ועשו בני חמש עשרה שנה (ע"י שם כה, כו). וכשאמר עשו "וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעָמַיִם", היה זה אחר שקבל יעקב את הברכות מיצחק אביו, שאז היה יעקב בן ששים ושלוש שנה (רש"י שם כח, ט). הרי שממכירת הבכורה ועד נטילת הברכות עברו מ"ח שנה.
7. ולעצם המעשה של הצגת המקלות, כבר כתב הרמב"ן (בראשית ל, לו), "כיון שהסכימו [יעקב ולבן] להיות שִׁקְרוּ באלה - היה ראוי לעשות כל מה שיוכל להולידם כן". ובכל זאת כתב הרמב"ן, שמדת האמת לא נתיחדה ליעקב אבינו "עד שובו [מתחנך] לארץ אבותיו... בעבור שהוצרך להתנהג עם לבן בדרך פתלתול, ואיננו דרך האמת" (רמב"ן שם מח, טו), [הגם שה' הדרין והנהיג את יעקב במידה זו כבר מתחילת דרכו בעולם (רמב"ן שם)].
8. ע"י לעיל הערה 3.
9. ע"י במדרש (ב"ר סג, ד), שלבן נקרא "לבן הארמי" בגלל שהיה רמאי. ו"ארמי" הוא "רמאי" בהיפוך אותיות (בעל הטורים בראשית כה, כ). ובגמרא אמרו, "הוא פְּעוֹר, הוא כושן רשעתים, הוא לבן הארמי" (סנהדרין קה, א). וזה פלא, שכאן הוא נקרא "לבן", ובספר שופטים הוא נקרא "כושן", לשון כושי, שזה להיפך ממש. אלא שזה גופא מעצם רמאותו, שנקרא "לבן", כאילו הוא נקי ומצוחצח ורחוק מכל השקר. וביתר ביאור, אם היה נקרא בשם אחר, אזי לפחות שמו היה אמיתי, ואולם כאשר נקרא "לבן", אזי אפי' שמו היה בשקר.
10. וכן אמרו חז"ל (סנה' צב, א): כל המחליף בדיבורו, כאילו עובד עבודה זרה. כתיב הכא [אצל יעקב] "וְהִיטִי בְּעֵינָיו פְּמִתְעַתֵּעַ" (בראשית כז, יב), וכתיב התם "הִקְלָה הָמָּה מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים" (ירמיהו, י, טו). "ומבואר, דדברי יעקב אבינו ע"ה, לולא שהותרו על פי רוח הקודש ששרתה על רבקה, היה בדבר חטא שהחמירו בו כאילו עובד עבודה זרה" ("אמונה ובטחון" לחזו"א, פ"ד אות יג). ומשמע, שאין הכוונה למי שמשקר ממש, דא"כ היה לגמ' לומר בפירוש, "כל המ שקר כאילו עובד עבודה זרה". ומדקאמר "כל המחליף בדיבורו", משמע שאינו משקר ממש, אלא מטעה את חבירו ומתעתע בו בדברים שיש בהן משמעות מתחלפת לכאן ולכאן, וכדברי רש"י: "המחליף בדיבורו - משנה בדיבורו שלא יהא ניכר". היינו, שלא יהא ניכר מה כוונתו באמת, דרוצה שחבירו יבין את דבריו במשמעות אחת (שהיא שקר), בעוד כוונת לבו למשמעות אחרת (שהיא אמת), וכפי שעשה יעקב באמרו "אֲנִי עֹשֶׂה כְּכִרְךָ". וכן כתב האבן עזרא: "והמפרש 'אנכי עשו בכורך' - אנכי מה שאנכי, אבל עשו הוא בכורך, אינו פשט, ולא יצא מחכמת הדבור. ואם ישאל אדם כבי"ד את חבירו, האתה הוא חבירי שהלוייתי לך כך וכך, ואמר אני - לא יוכל לומר: מחשבתי היתה שאני חבירו, לא יותר" (אב"ע שמות לב, א).
11. וע"י עוד תירוץ לשאלה למה לא היה שקר בדברי יעקב שאמר לאביו "אֲנִי עֹשֶׂה כְּכִרְךָ", בספר "האמונה והבטחון" לרמב"ן (פרק ט"ו ד"ה ועוד).